

Αρχές αειφορίας και διαχείρισης Βιολογία της Διατήρησης

Ενότητα 9: Αρχές Περιβαλλοντικής Διακυβέρνησης & εφαρμογές

Καθηγητής Παντής Ιωάννης
Τμήμα Βιολογίας

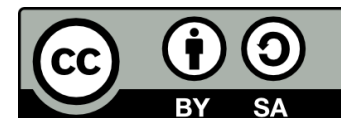

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

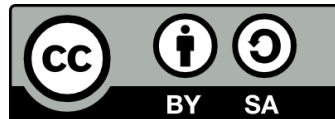
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση & Δια Βίου Μάθηση» & συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) & από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Αρχές Περιβαλλοντικής Διακυβέρνησης & εφαρμογές

Περιεχόμενα ενότητας

1. Η έννοια της διακυβέρνησης.
2. Εμπλεκόμενοι φορείς και δίκτυα.
3. Μορφές διακυβέρνησης.
4. Αρχές περιβαλλοντικής διακυβέρνησης.
5. Παράγοντες που συμβάλουν στην περιβαλλοντική διακυβέρνηση.
6. Αποτελέσματα από την εφαρμογή διαδικασιών διακυβέρνησης σε ΦΔ.

Σκοποί ενότητας

- Να γνωρίσει ο φοιτητής τις βασικές αρχές διακυβέρνησης και πώς αυτή πραγματοποιείται μέσα από τους εμπλεκόμενους φορείς και δίκτυα. Να διδαχθεί τις αρχές της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, τους παράγοντες που συμβάλουν προκειμένου αυτή να είναι επιτυχής και τα αποτελέσματα που μπορεί να έχει σε φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών.

Η έννοια της διακυβέρνησης-1

Το σύνολο των αλληλεπιδράσεων μεταξύ των δομών, των διαδικασιών και των παραδόσεων με τη βοήθεια των οποίων καθορίζεται το πώς ασκούνται οι δυνάμεις και οι ευθύνες, το πως λαμβάνονται οι αποφάσεις και τέλος το πώς μπορούν να συνεισφέρουν οι πολίτες ή άλλοι φορείς τόσο στη λήψη των αποφάσεων όσο και στην εξασφάλιση της εφαρμογής τους.

(ορισμός που δίνεται από την επιτροπή για την παγκόσμια διακυβέρνηση το 1995, our global neighborhood).

Η έννοια της διακυβέρνησης-2

Η διακυβέρνηση καλείται να προωθήσει τη συναίνεση και την κοινωνική συνοχή και να συμβάλει στην επίτευξη της βιωσιμότητας των περιβαλλοντικών πολιτικών.

Η έννοια της διακυβέρνησης-3

Βασικά χαρακτηριστικά:

- Ο περιορισμός του ρόλου του κράτους στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.
- Η συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων φορέων και η δημιουργία δικτύων (networks).
- Ο ρόλος των ιδρυμάτων ή θεσμικών φορέων (institutions).
- Η έννοια της «παγκοσμιοποίησης» και η εμπλοκή της στη διακυβέρνηση παγκόσμιων αγαθών.

Η έννοια της διακυβέρνησης-4

Ο ρόλος του κράτους:

- «Κυβέρνηση» \neq «διακυβέρνηση».
- Εξασθένιση και περιορισμός της κυριαρχίας του κράτους στη λήψη των αποφάσεων.
- Το κράτος δεν εξαφανίζεται, αλλά έχει ένα νέο ρόλο, τον συντονισμό των εμπλεκόμενων φορέων (ιδιωτικών, δημόσιων κ.τ.λ).

Εμπλεκόμενοι φορείς και δίκτυα-1

Συμμετοχή φορέων & δημιουργία δικτύων:

1. Πολύ-κεντρικές (pluricentric) μορφές διακυβέρνησης ≠ ιεραρχικές δομές (π.χ. κράτος).
2. Διαφορετικές απόψεις για τη λειτουργικότητα των δικτύων:
 - Δίκτυα συνεργασίας.
 - Έμφαση στους κύριους εμπλεκόμενους φορείς (actors).
 - Κοινωνία δικτύων (network society).

Εμπλεκόμενοι φορείς και δίκτυα-2

Ρόλος των ιδρυμάτων & φορέων:

- Θεσμικοί φορείς: «Σύνολο από δομημένα και σταθερά πρότυπα συμπεριφοράς, το οποίο καθοδηγείται και υποστηρίζεται από ευρύτερες κοινωνικές αξίες και καθορισμένους κώδικες ορθής διαχείρισης» (Natural Resource Institute 2000).
- Θεσμικοί φορείς: «ορίζουν το σύνολο των κανόνων που εφαρμόζονται στις διαδικασίες της διακυβέρνησης».
- Στόχος: σαφής καθορισμός των ορίων εξουσίας των Φ.Δ των προστατευόμενων περιοχών & όλων των υπολοίπων φορέων που συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Εμπλεκόμενοι φορείς και δίκτυα-3

Ρόλος των ιδρυμάτων & φορέων:

- Διακυβέρνηση: έχει ως στόχο τη μετατροπή των ιδρυμάτων από «θεσμικούς φορείς» σε «διαδικασίες» ελέγχου του τρόπου λήψης αποφάσεων.
- Ιδρύματα: φορείς ή δίκτυα οργανισμών που λειτουργούν σε όλα τα επίπεδα λήψης αποφάσεων (τοπικό, εθνικό ή παγκόσμιο), σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, σύμφωνα με τη νομοθεσία & τις διεθνείς συμβάσεις (UNEP, MEA's, CSD, GEF, IMF, WTO, παγκόσμια τράπεζα).
- Μέσω των ιδρυμάτων επιδιώκεται η επικράτηση ενιαίων αρχών διακυβέρνησης σε τοπικό, εθνικό ή παγκόσμιο επίπεδο.

Η έννοια της «παγκοσμιοποίησης»

- Η παγκοσμιοποίηση μπορεί να εμφανίσει διαφορετικές διαστάσεις όπως πολιτιστικές, οικονομικές, πολιτικές και περιβαλλοντικές.
- Η περιβαλλοντική διάσταση αφορά κυρίως στη διαχείριση των παγκόσμιων περιβαλλοντικών αγαθών (αέρας, νερό, κλίμα, δίκτυο προστατευόμενων περιοχών κτλ).

Μορφές διακυβέρνησης

- «Παγκόσμια διακυβέρνηση» (global governance) – αφορά στη διαχείριση των παγκόσμιων αγαθών.
- «Καλή διακυβέρνηση» (good governance) – αφορά στις πολιτικές αιφφορικής ανάπτυξης.
- «Συνεργατική διακυβέρνηση» (corporate governance) – αφορά στην οικονομική διαχείριση.
- «Πολύ-επίπεδη ή Ευρωπαϊκή διακυβέρνηση» (multilevel ή European governance) – αφορά στον τρόπο λήψης αποφάσεων εντός της Ευρωπαϊκής ένωσης.
- «Περιβαλλοντική διακυβέρνηση» (environmental ή sound governance) – αφορά στα περιβαλλοντικά αγαθά (πολλές φορές εμφανίζεται και ως καλή διακυβέρνηση).

Θεσμικό πλαίσιο για τις προστατευόμενες περιοχές-1

Εθνική νομοθεσία:

- Νόμος 1650/86 «για την προστασία του περιβάλλοντος».
- Νόμος 2742/99 «χωροταξικός σχεδιασμός και αιεφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις».
- Νόμος 3044/2002 «μεταφορά συντελεστή δόμησης και ρυθμίσεις θεμάτων ΥΠΕΧΩΔΕ.

Κοινοτική νομοθεσία:

- Οδηγία 79/409/ΕΟΚ «για την προστασία των άγριων πτηνών».
- Οδηγία 92/43/ΕΟΚ «για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων».

Διεθνής νομοθεσία:

- Συνθήκη Ramsar, Βαρκελώνης, Ρίο.

Θεσμικό πλαίσιο για τις προστατευόμενες περιοχές-2

Περιβαλλοντικά συνέδρια – σταθμοί:

- Στοκχόλμη, 1972 – Διάσκεψη για την προστασία του περιβάλλοντος.
- Ρίο, 1992 - Διάσκεψη για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη.
- Γιοχάνεσμπουργκ, 2002 - Παγκόσμια Διάσκεψη για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη - εμφανίστηκε για πρώτη φορά η έννοια της διακυβέρνησης.

Εισαγωγή της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης

Durban, 2003 – 5ο συνέδριο για τα Εθνικά πάρκα:

- βασικές αρχές και στόχοι του μοντέλου διακυβέρνησης που αφορά στη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών.

Αρχές περιβαλλοντικής διακυβέρνησης-1

- **Νομιμότητα και δικαίωμα έκφρασης (legitimacy and voice)** - συμμετοχή & επιδίωξη συναίνεσης.
- **Κατεύθυνση (direction)** - διαμόρφωση κοινών στόχων με μακροπρόθεσμη στρατηγική.
- **Απόδοση (performance)** - αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα.
- **Υπευθυνότητα (accountability)** - διαφάνεια & ευθύνη απέναντι στους εμπλεκόμενους φορείς και πολίτες.
- **Δικαιοσύνη (fairness)** - δίκαιο & αμερόληπτο νομικό πλαίσιο.

Αρχές περιβαλλοντικής διακυβέρνησης-2

Νομιμότητα και δικαίωμα έκφρασης (legitimacy and voice):

- Κατάλληλος βαθμός διοικητικής αποκέντρωσης στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.
- Προώθηση ενός μοντέλου συνεργατικής διαχείρισης (collaborative management).
- Ενεργός συμμετοχή των πολιτών σε όλα τα επίπεδα λήψης αποφάσεων.
- Παρουσία της «κοινωνίας των πολιτών» και ανεξάρτητων μέσων ενημέρωσης στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.
- Επιδίωξη υψηλού επιπέδου εμπιστοσύνης (trust) μεταξύ των διάφορων συμμετεχόντων στη λήψη αποφάσεων.

Αρχές περιβαλλοντικής διακυβέρνησης-3

Κατεύθυνση (direction):

- Συνέπεια με τις προτεινόμενες, διεθνείς ή Ευρωπαϊκές κατευθύνσεις που αφορούν στις προστατευόμενες περιοχές.
- Ύπαρξη συγκεκριμένου νομοθετικού πλαισίου.
- Διαμόρφωση εθνικής στρατηγικής για τη διαχείριση του συνόλου των προστατευόμενων περιοχών.
- Ύπαρξη διαχειριστικών σχεδίων για κάθε μια προστατευόμενη περιοχή.
- Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της ηγεσίας του κάθε ΦΔ προστατευόμενης περιοχής.

Αρχές περιβαλλοντικής διακυβέρνησης-4

Απόδοση (performance):

- Αποτελεσματικότητα των δαπανών- μετράται μέσω της αποδοτικότητας στην επίτευξη των στόχων.
- Ανάλυση από το φορέα διαχείρισης των απαραίτητων δράσεων, για την καλύτερη προστασία της περιοχής.
- Δυνατότητα του ΦΔ να συντονίζει τις προσπάθειες όλων των φορέων (τοπικών, ιδιωτικών, δημόσιων) που επηρεάζονται από τη διαχείριση της περιοχής.
- Παροχή στο κοινό Πληροφοριών που αφορούν στην απόδοση.

Αρχές περιβαλλοντικής διακυβέρνησης-5

Απόδοση (performance):

- Ανταπόκριση στις καταγγελίες και τη δημόσια κριτική.
- Ικανότητα εφαρμογής συστημάτων παρακολούθησης και αξιολόγησης.
- Προσαρμοσμένη διαχείριση (adaptive management).
- Διαχείριση κινδύνου (Risk management).

Αρχές περιβαλλοντικής διακυβέρνησης-6

Υπευθυνότητα (accountability):

- Η σαφήνεια ως προς την ανάθεση των ευθυνών "ποιος είναι υπεύθυνος, απέναντι σε ποιους και για τι;"
- Αντίληψη του όρου της υπευθυνότητας στο πλαίσιο των ευρύτερων παγκόσμιων αξιών και της ευθύνης απέναντι στη φύση και τις μελλοντικές γενιές.
- Μηδενική ανοχή απέναντι στα φαινόμενα διαφθοράς.
- Καθιέρωση αποτελεσματικών δημόσιων οργάνων ελέγχου της υπευθυνότητας των φορέων διαχείρισης.
- Η διαφάνεια – η δυνατότητα της κοινωνίας των πολιτών και των μέσων ενημέρωσης να έχουν πρόσβαση στις πληροφορίες που σχετίζονται με την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης.

Αρχές περιβαλλοντικής διακυβέρνησης-7

Δικαιοσύνη (fairness):

- Δίκαιη, αμερόληπτη και αποτελεσματική επιβολή οποιωνδήποτε κανόνων που αφορούν στη διαχείριση των προστ. περιοχών.
- Ισότιμη συμμετοχή των εμπλεκόμενων στη διαδικασία δημιουργίας ΦΔ των προστατευόμενων περιοχών.
- Δικαιοσύνη στη διαδικασία διαχείρισης των προστ. περιοχών.
- Χρήση των τοπικών παραδοσιακών γνώσεων και μεθόδων διαχείρισης των φυσικών πόρων.
- Καθιέρωση διαδικασιών που να καλύπτουν και να διορθώνουν αδικίες και αυθαιρεσίες του παρελθόντος κατά τη διαδικασία δημιουργίας των φορέων διαχείρισης.

Παράγοντες που συμβάλουν στην περιβαλλοντική διακυβέρνηση

- Συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας και των πολιτών.
- Συμμετοχή των ΜΚΟ.
- Διαχείριση βασισμένη στην τοπική κοινωνία (Community-based management).
- Ευέλικτη διαδικασία σχεδιασμού (Adaptive management).
- Διατομεακός συντονισμός (Intersectoral coordination).

Αποτελέσματα από την εφαρμογή διαδικασιών διακυβέρνησης σε ΦΔ

- Βελτίωση της κοινωνικής συναίνεσης.
- Αξιόπιστος συνομιλητής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην εφαρμογή της εθνικής και κοινοτικής νομοθεσίας.
- Προσφορά θέσεων εργασίας στην τοπική κοινωνία και θετικά αποτελέσματα στην κοινωνική οικονομία.
- Εισαγωγή καινοτόμων διαχειριστικών πρακτικών (οικοτουρισμός, αγροτικά προϊόντα προστατευόμενων περιοχών).
- Συμβολή στη διατήρηση της περιβαλλοντικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Κύριος διαμορφωτής περιβαλλοντικής πολιτικής σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

Φορείς Διαχείρισης

Οι Φορείς Διαχείρισης θα μπορούσαν να συνδημιουργήσουν ένα δίκτυο Διακυβέρνησης Προστατευόμενων Περιοχών προσαρμοσμένο στην ελληνική ιδιαιτερότητα...

αν λυθούν τα εκκρεμή προβλήματα που κυρίως προέρχονται από τη συχνή ανακλητότητα των αποφάσεων, (απόρροια των πολιτικών αλλαγών) και την έλλειψη εθνικής στρατηγικής για την προστασία του περιβάλλοντος.

Βιβλιογραφία

- *Primark, R., Διαμαντόπουλος, Γ., Αριανούτσου, Μ., Δανιηλίδης, Δ., Βαλάκος, Σ., Παφίλης, Π., Παντής, Ι. 2007: Διατήρηση και Προστασία της βιοποικιλότητας, A primer of Conservation Biology. Εκδόσεις Αει, Εκτυπον ΕΠΕ, Αθήνα*
- Henle K, Potts SG, Kunin WE, Matsinos YG, Similä J, Pantis JD, Grobelnik V, Penev L, Settele J (Eds) 2014: Scaling in Ecology and Biodiversity Conservation. Pensoft Publishers, Sofia, 206 pp.
- Δημόπουλος Π., Παντής Ι.Δ., Τζανουδάκης Δ., Βαγενάς Δ. Αειφορική Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών. (2009) ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΑΕΙ"

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Παντής Ιωάννης.
«Αρχές αειφορίας και διαχείρισης. Βιολογία της διατήρησης. Αρχές
Περιβαλλοντικής Διακυβέρνησης & εφαρμογές». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη
2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<http://eclass.auth.gr/courses/OCRS349/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

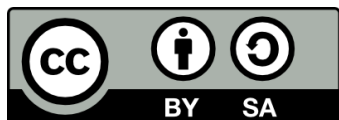
[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος Ενότητας 9

Επεξεργασία: Λατινόπουλος Διονύσης
Θεσσαλονίκη, Χειμερινό Εξάμηνο 2014-2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

